

Projekt EÚ

Účinné spôsoby boja so spoločným vyčlenením ľudí s problémami duševného zdravia

MHE prichádza s projektom “Vhodné spôsoby boja so sociálnym vylúčením ľudí s duševnými poruchami, ktorý chce poukázať na prepojenie medzi problémami s duševným zdravím a sociálnym vylúčením. Dôraz sa v projekte kladie najmä na najlepšie existujúce spôsoby, ktoré môžu prispieť k vyrovnaniu nerovností, s ktorými sa ľudia s poruchami duševného zdravia stretávajú v zdravotníckych a opatrovateľských službách, v zamestnaní, vzdelaní, bývaní, doprave, oddychu, ako aj pri ochrane občianskych a ľudských práv. Prostredníctvom medzinárodnej výmeny skúseností, chceme dosiahnuť lepšie spoločenské postavenie ľudí s duševným ochorením.

Prvá fáza projektu pozostávala z analýzy danej situácie sociálneho vylúčenia ľudí s duševnými poruchami vo vyššie spomenutých oblastiach. Desať partnerských organizácií konzultovalo najnovšie Národné akčné plány sociálnej inklúzie a kontaktovali predstaviteľov vládnych, neziskových/mimovládnych organizácií a súkromného sektora a spolu analyzovali aktuálnu situáciu sociálneho vylúčenia v ich krajinách.

Spoločný problém, ktorý sa jasne ukázal vo všetkých správach, bol ***nedostatok prehľadnej komunikácie, výmeny informácií a dobre koordinovanej spolupráce medzi rôznymi subjektami*** v partnerských krajinách - na jednej strane medzi pacientmi (a ich rodinami a opatrovateľmi) a s nimi pracujúcimi mimovládnyimi organizáciami a na druhej strane s vládnyimi činiteľmi a autoritami.

Ďalšie body, ktoré vyplynuli z analýzy situácie sociálneho vylúčenia ľudí s duševnými poruchami v partnerských krajinách sú:

Národné akčné plány sociálnej inklúzie

Otázka spoločenského začlenenia ľudí s duševným ochorením bola iba stručne spomenutá v Národných akčných plánoch piatich z partnerských krajín a nebola spomenutá v žiadnom z Národných reformných programov. Často sa nerozlišuje medzi ľuďmi s mentálnym postihnutím a ľuďmi s duševnými poruchami. Ako jedna z najzraniteľnejších skupín, ***Ľudia s problémami duševného zdravia a propagácia ich spoločenského začlenenia musí byť spomenutá v Národných akčných plánoch aj Reformných programoch.***

Všetci partneri projektu sa pokúsili kontaktovať národných predstaviteľov zodpovedných za Národné akčné plány sociálnej inklúzie, členov Komisie sociálnej ochrany (Social Protection Comitee), ako aj národných koordinátorov pre Lisabonskú agendu, aby upozornili na situáciu sociálneho vylúčenia ľudí s duševným ochorením v ich krajine a aby sa venovali tejto otázke v Národných akčných plánoch pre obdobie 2006-2008. Dostať sa do kontaktu a vstúpiť do diskusie s kompetentnými ľuďmi bolo možné iba v málo prípadoch, kvôli nedostatku času, alebo v niektorých prípadoch, kvôli nedostatku záujmu. ***V snahe o lepšie spoločenské začlenenie všetkých zraniteľných skupín, je treba politickú motiváciu a vôľu na národnej a Európskej úrovni.***

Spolupráca

Nedostatok koordinácie a spolupráce medzi rôznymi činiteľmi - najmä medzi Ministerstvami zdravotníctva a Ministerstvami práce, sociálnych vecí a rodiny, častí vlád a mimovládnych

organizácií, zdravotníckych a sociálnych služieb vo všetkých partnerských krajinách - reprezentuje základnú prekážku a hlavný aspekt sociálneho vylúčovania. **Existujúce spôsoby musia byť koordinované a vzájomne sa dopĺňajúce**, aby prerušili začarovaný kruh vedúci k sociálneho vylúčenia ľudí s duševným ochorením.

Chudoba

Jedným z najväčších problémov, ktorému musia ľudia s duševnými poruchami čeliť je chudoba. Výskyt duševnej choroby je spojený s finančnými výdavkami za starostlivosť a podporu a taktiež to môže byť príčina straty zamestnania a absencie príjmu. Toto môže spôsobiť ďalšiu zostupnú špirálu a spôsobiť bezdomovecstvo a tiež možné odňatie dieťaťa. **Dobre vyvinuté zdravotníctvo a systém komunitnej starostlivosti, ktorý môže pomôcť zmierniť finančné náklady a pokryť základné výdavky a potreby**, je kľúčom k tomu, aby ľudia s poruchami duševného zdravia neboli konfrontovaní s krutou chudobou a bezdomovecstvom.

Zdravotnícke a sociálne služby

Opatrovateľské služby sú príliš často sústredené na psychiatrických klinikách, nachádzajúc sa vo veľkej vzdialenosti od rodín, priateľov a miestnych komunít; zdravotnícky a sociálny sektor dostatočne nespolupracujú; chýbajú psycho-sociálne služby; programy na prevenciu duševných chorôb sú zriedkavé. Špecializovaný rozpočet na duševné zdravie, ako časť z celkového rozpočtu zdravotníctva v partnerských krajinách, je extrémne malý, vo väčšine prípadov okolo 5 percent. Je treba **viac zdrojov a vývoj komplexných, kvalitných, komunitne založených služieb na liečbu a starostlivosť o ľudí s problémami duševného zdravia**. Proces de-inštitucionalizácie potrebuje ísť ruka v ruku so **zvýšenou pozornosťou verejnosti, propagujúc pozitívny obraz duševného zdravia a bojovať s hanbou, predsudkami a vyčlenením**.

Zamestnanie

Veľa ľudí s duševnou poruchou je nezamestnaných, aj keď väčšina z nich je v pracovnom veku a veľa sa ich chce zamestnať. Zamestnávateľia často poskytujú možnosť dohody na zníženie pracovného času a podporu, ale niektorí idú tak ďaleko, že radšej volia zaplatenie pokuty za nezamestnanie ľudí s duševnými poruchami. Je treba **preskúmať spôsoby, ako zvýšiť počet zamestnaných ľudí s duševnými poruchami**. Jednou z možností ako vytvárať nové pracovné miesta je **zriaďovanie spoločenských družstiev a sociálnych firiem**. Druhou možnosťou je zvýšenie počtu **adaptovateľných, alebo flexibilných pracovných schém a rozvrhov**. (práca na polovičný úväzok, viac prestávok atď.)

Vzdelanie

Vysoká nezamestnanosť ľudí s problémami duševného zdravia je často spôsobená nedostatkom špecifických programov na vzdelávanie, školenie a prípravu ľudí na spoločenskú a profesionálnu integráciu. Rehabilitačné a odborné školenia pre ľudí v službách duševného zdravia, tak ako aj podporné a flexibilné procedúry, sú sporadické a obtiažne prístupné. **Vzdelávacie a školiace zariadenia potrebujú urobiť svoje služby pre ľudí s duševnými poruchami prístupnejšími, počnúc skorým vzdelávaním**. Navyiac, **personál potrebuje byť informovaný a školený v splňaní individuálnych, špeciálnych požiadaviek študentov**.

Bývanie

Ľudia s duševnou poruchou často ťažko nachádzajú vhodné ubytovanie a potrebnú podporu na nezávislý život kvôli hanbe a strachu spojenému s ich problémami. V niektorých prípadoch sa

Ľudia ocitajú v zlých ubytovacích podmienkach kvôli ich duševným problémom, zatiaľ čo zlé ubytovanie prehĺbuje ich zlý zdravotný stav. V iných prípadoch sú ľudia s duševnou poruchou presúvaní z psychiatrických nemocníc do domovov dôchodcov, jedna forma spoločenského vyčlenenia je nahradená inou. ***Je veľký nedostatok chráneného a podporovaného bývania a komunitne zameraných alternatív bývania, ktoré podporia ľudí s problémami duševného zdravia v ich práve na život v komunite a plnej participácii v spoločnosti.***

Doprava

V oblasti dopravy je viac problémov. V mnohých prípadoch majú ľudia s duševnými poruchami odobratý vodičský preukaz. Výnimky, alebo zľavy z cestovných nákladov sa väčšinou vzťahujú na ľudí s mentálnym postihnutím a nie na ľudí s duševnou poruchou. Slabé možnosti dopravy, najmä vo vidieckych oblastiach, zvyšujú izoláciu týchto ľudí a robia služby ťažšie prístupné. ***Verejná doprava by mala byť pre ľudí s duševnými poruchami prístupnejšia prostredníctvom upravených cien a pripravenosti personálu*** v dávaní primeranej asistencie a podpory. V niektorých prípadoch potrebujú ľudia s problémami duševného zdravia, keď cestujú, ***sprievodnú osobu.***

Voľný čas

Voľno-časové aktivity sú väčšinou organizované a zabezpečené neziskovými organizáciami a svojpomocnými skupinami, ktoré sú často konfrontované s finančnými ťažkosťami, aby ich služby fungovali. Pretože tento druh iniciatívy je pre ľudí s problémami duševného zdravia niekedy jediným spôsobom ako sa socializovať, zamestnať sa počas večerov, nediel a počas prázdnin, ***potrebuje podporiť v zmysle financií a ľudských zdrojov, aby sa zaistila jeho udržateľnosť.***

Občianske a ľudské práva

Najväčšími problémami v tejto oblasti sú: nútená liečba a nedobrovoľná hospitalizácia, nedostatok informácií v terapii a liečbe, používanie reštrikčných nástrojov, odňatie kompetencií vykonávať právne skutky ako voľby, ťažkosti v získavaní výhod a dôchodku, atď. ***Treba posilniť právne povedomie, aby sa predišlo násilným intervenciám a nehumánnemu a stigmatizujúcemu zaobchádzaniu*** s ľuďmi s duševným ochorením, ktoré stále pokračujú, kvôli existujúcim predsudkom, mýtom a nedorozumeniam.

Ostatné oblasti

Je treba ***viac vedomostí a výmien informácií*** o charakteristike, rozmeroch a prepojeniach problémov spojených so sociálnym vylúčením ľudí s duševnými poruchami, ako aj o spôsoboch propagácie ich lepšieho spoločenského začlenenia.

Médiá všeobecne vytvárajú veľmi negatívny obraz problému duševného zdravia, ktorý je spôsobený strachom, averziou a úľutosťou. Je dôležité ***preskúmať rolu médií v spojení s vedomosťami verejnosti o duševných chorobách a nájsť spôsob ako vytvoriť realistický obraz o živostoch*** ľudí s duševnými poruchami, ako aj vzbudiť pozornosť širokej verejnosti s ohľadom na tabu a stigmy spojené s duševnými chorobami.

Špecifické skupiny

Často je nedostatok patričnej starostlivosti o ženy a slobodné matky s duševnou poruchou, starších ľudí ktorí sú duševne chorí a osamotení, mladých ľudí a imigrantov s problémami duševného zdravia. Je veľká potreba špeciálne sa ***zameriť na potreby týchto zvlášť zraniteľných skupín,*** ktoré sú často konfrontované s viacerými rozličnými rozmermi sociálneho vylúčenia.

Záver

Sociálne vylúčenie ľudí s problémami duševného zdravia reprezentuje veľký problém vo všetkých desiatich partnerských krajinách zapojených do prezentovaného projektu. Vo všetkých krajinách je niekoľko málo izolovaných účinných spôsobov, nezáleží na tom či v "starých" alebo "nových" členských krajinách EU. Avšak, vo všetkých krajinách je potreba sústrediť úsilie a činnosť propagovať sociálne začlenenie ľudí s duševnou poruchou, vytvoriť spoločnosť v ktorej majú všetci ľudia možnosť dosiahnuť najvyššiu možnú úroveň duševného zdravia, žijú ako plnohodnotní občania a majú prístup k patričným službám a podpore, keď ju potrebujú.

Problém sociálneho vylúčenia ľudí s duševnou poruchou je veľmi komplexný problém, ktorý zahŕňa mnoho rozličných činiteľov a veľa rozličných oblastí práce. Každá politická snaha a praktické riešenie musí počítať s touto zložitosťou a adekvátne na ňu odpovedať.

S čím treba tiež počítať je, že implementácia najlepších praktických riešení a procesov rozhodovania, ktoré môžu obohatiť spoločenské začlenenie ľudí s duševnou poruchou vo všetkých spomenutých oblastiach, môže byť dosiahnutá iba vďaka spolupráci, zapojeniu a hodnoteniu užívateľov služieb duševného zdravia- t.j. ich predstaviteľov samotných.